

Наталія Петрівна Лециій,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації,
Інститут фізичної культури, спорту та реабілітації,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ

У статті визначено сутність поняття "методологія" та запропоновано власне визначення. Під методологією педагогічних досліджень розуміємо сукупність педагогічних законів, закономірностей, принципів і підходів, що є науковим підґрунтям будь-якого педагогічного дослідження. З'ясовано педагогічні закони, на підставі яких дослідник визначає педагогічні закономірності, принципи та підходи організації наукового дослідження. Виявлено сутність педагогічних принципів та закономірностей. З'ясовано, що дослідження фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку ґрунтується на таких методологічних підходах: діяльнісно-особистісному, системному, культурологічному та проаналізовано особливості застосування кожного з них у дослідженні.

Ключові слова: культура, фізична культура, фізичне виховання, оздоровлення, фізкультурно-оздоровча робота, порушення розвитку, діти зі складними порушеннями розвитку, методологічний вектор.

На сучасному етапі розвитку спеціальної психології позначилася тенденція більш уважного, більш ретельного вивчення та аналізу структури складного дефекту з метою виявлення, опису та систематизації особливостей психофізичного розвитку дітей, які мають різні поєднання порушень. Одним з найважливіших і першочергових завдань для досягнення ефективності в науково-практичній розробці проблеми допомоги дітям зі складним дефектом є системний аналіз складного (комплексного) порушення, який орієнтується на теоретико-методологічне вчення про складну структуру аномального розвитку.

Особлива увага повинна приділятися створенню спеціальних технічних засобів, що сприяють розширенню компенсаторних можливостей дітей з комплексними порушеннями розвитку. Своєрідність складних порушень, у яких поєднуються розлади зору, слуху, інтелектуальна недостатність, порушення опорно-рухової системи, мовленнєві порушення, вимагає глибокого наукового обґрунтування всього процесу диференційованого навчання і виховання. Методологічний вектор дослідження особливостей розвитку таких дітей буде сприяти уточненню принципів виділення різних дитячих категорій, направлення дітей в особливі групи і класи, а також встановлення більш дієвих шляхів корекційно-педагогічної роботи.

У сучасних педагогічних дослідженнях методологічний підхід щодо організації і проведення експериментального дослідження розкрито у працях Л. Велитченка, С. Гончаренка, А. Найна, А. Новікова та інших.

Основною метою статті є з'ясування методологічного вектору дослідження

фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Завданнями наукових пошуків у сфері навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку є розробка таких основних проблем:

- всебічне психолого-педагогічне та клінічне вивчення осіб з комплексними порушеннями розвитку;
- виявлення і уточнення типології порушень функцій аналізаторів і відхилень психічного і фізичного розвитку;
- вивчення об'єктивних закономірностей виховання та навчання дітей, які мають комплексні порушення;
- теоретичне обґрунтування і розробка системи комплексного спеціально організованого процесу навчання і виховання;
- розробка наукових основ змісту навчання (програм, навчальних планів), визначення його принципів і методів;
- розроблення методології дослідження фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Методологія – це вчення про метод наукового пізнання, наука, яка вивчає побудову людської діяльності, зокрема й науково-педагогічну (Велитченко, 2008: 498). У широкому розумінні методологію тлумачать як систему принципів, способів і форм організації науково-пізнавальної діяльності (Велитченко, 2008); вектор дослідження і пізнання, вчення про систему принципів і способів організації і побудови теоретичної і практичної діяльності, а також вчення про цю систему (Краткий психологический словарь, 1998: 203). Методологія, за С. Гончаренком, це вчення про науковий метод пізнання: сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, що застосовується в певній науці: галузь знання, яка вивчає засоби,

передумови і принципи організації пізнавальної і перетворювальної діяльності. Визначаючи методологію, пошукач твердить, з яких саме позицій, підходів і принципів він досліджує проблему (Гончаренко, 2010: 66).

Будь-яка наука має свій предмет дослідження, свої закономірності, принципи і правила. Є вони і в педагогіці, науці, яка вивчає освіту як особливу соціально й особистісно детерміновану педагогічну діяльність із залученням людини до активного життя в суспільстві, що, у свою чергу, характеризується педагогічним цілевизначенням і педагогічним керівництвом навчанням і розвитком дітей (Гончаренко, 2012: 4).

Отже, знання педагогічних законів принципів і методів сприятиме ефективній розробці педагогом адекватних інноваційних методик роботи з дітьми, в нашому випадку, з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Методологію педагогічних досліджень розглядаємо як сукупність педагогічних законів, закономірностей, принципів і підходів, що є науковим підґрунтям будь-якого педагогічного дослідження.

Під педагогічним законом розуміємо, слідом за С. Гончаренком, об'єктивно наявні внутрішні, істотні, усталені зв'язки і відношення між педагогічними явищами, незалежно від суб'єкта навчання і виховання і який зумовлює ефективний розвиток особистості (Гончаренко, 2012: 27).

Серед *педагогічних законів*, описаних у низці педагогічних досліджень учених (В. Безпалько, В. Загв'язинський, С. Гончаренко, І. Лернер, І. Підласий, П. Підкасистий та ін.), у дослідженні послуговувались такими:

- закон зумовленості результатів навчання і виховання характером діяльності і спілкування дітей зі складними порушеннями розвитку;

- закон цілісності та єдності педагогічного процесу (гармонійна інтеграція раціонального, емоційного, змістового, мотиваційного операційного компонентів), цілевизнання технологій, методичного супроводу і засобів навчання в навчально-реабілітаційному центрі дітей зі складними порушеннями розвитку;

- закон збереження свого Я, особистісної ідентифікації дітей зі складними порушеннями розвитку. Врахування цього закону вимагає особливого бережливого ставлення до кожного учня з особливими освітніми потребами, всебічної підтримки його «образу» Я, зняття протистояння, виховання віри у свої сили;

- закон активної діяльності, що полягає в залученні дітей зі складними порушеннями розвитку до активної фізкультурно-оздоровчої діяльності в навчально-реабілітаційному центрі.

На підставі педагогічних законів визначали педагогічні закономірності, принципи та підходи організації наукового дослідження.

Педагогічні закономірності розуміємо як об'єктивно усталені, суттєві і необхідні зв'язки між складниками, компонентами, педагогічними умовами педагогічного явища, що досліджується, і

дослідницьким результатом; якщо змінна одних явищ, відповідно зумовлює зміну інших і ці зміни повторюються.

Педагогічні принципи розглядаємо як правила, вихідні положення, нормативні вимоги до процесу і результату діяльності, що зумовлюються педагогічними закономірностями та умовами організації діяльності.

За С. Гончаренком, принцип – це інструментальне, що подане в категоріях діяльності вираження педагогічної концепції, методологічне вираження пізнавальних законів і закономірностей, знання про цілі, сутність, зміст, структуру навчання (виховання, діяльність), що виражене у формі, яка дає можливість використовувати їх як регулятивні норми практики (Гончаренко, 2012: 101).

В організації експериментальної роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку було задіяно у дослідженні такі принципи:

- індивідуалізація і диференціація організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку залежно від стану їхнього здоров'я, наявного порушення розвитку відповідно до розроблених індивідуальних карт розвитку кожної дитини;

- принцип розробки індивідуальної освітньої фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку;

- принцип продуктивного розвитку особистості, що передбачає освітній (фізичний, психічний, виховний, навчальний тощо) позитивний приріст дитини (учня) під впливом організованої фізкультурно-оздоровчої роботи в навчально-реабілітаційному центрі;

- принцип ситуативності навчання, що передбачає розроблення і впровадження в навчально-реабілітаційний процес спеціальних ситуацій для кожної дитини фізкультурно-оздоровчої роботи відповідно до характеру порушення;

- принцип створення фізкультурно-оздоровчого середовища в навчально-реабілітаційному центрі, методичного супроводу дидактичних заходів навчання, які враховують характерні порушення розвитку дитини і відповідають технічним, технологічним ергономічним, педагогічним, санітарно-гігієнічним, екологічним вимогам, безпеки життя і охорони здоров'я;

- принцип освітньої рефлексії усвідомлення дітьми своїх досягнень і успіхів (Гончаренко, 2012).

Будь-яке педагогічне дослідження будується у відповідності з методологічними підходами, які віддзеркалюють зміст і сутність експериментальної роботи відповідно до обраної теми, мети, завдань дослідження.

Підхід у методології педагогіки розуміється як методологічне підґрунтя вибору способів, засобів, форм методів і технологій дослідження, врахування педагогічних законів і принципів організації дослідження; розробку концепції

дослідження та його провідної ідеї. За І. Малафійком, підхід – це системно-утворювальна категорія, яка визначає стратегію навчання і виховання; вибір, процесуальну закономірність усіх структурних складників і компонентів навчання; вихідна посилка в теоретико-емпіричному аналізі (Малафійк, 2009: 118).

Дослідження фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку ґрунтується на таких методологічних підходах: діяльнісно-особистісному, системному, культурологічному. Розглянемо кожен з них детальніше.

Діяльнісно-особистісний підхід. Відомо, що все життя людини складається з різних видів діяльності. Отже, стрижнем діяльнісно-особистісного підходу є діяльність. Як зазначає В. Лозова, діяльнісний підхід, що передбачає переважно орієнтацію на становлення суб'єктності особистості, немов би, порівнює у функціональному плані обидві сфери освіти – навчання і виховання: у процесі реалізації діяльнісного підходу вони в рівній мірі сприяють становленню суб'єктності дитини. Водночас діяльнісний підхід, реалізований у контексті життєдіяльності конкретного учня, враховує його життєві плани, ціннісні орієнтації та інші параметри суб'єктивного світу, за своєю суттю є – діяльнісно-особистісним підходом. Тому цілком природно в цілях розуміння його сутності виділення двох основних компонентів – діяльнісного і особистісного (Лозова, 2002).

Діяльнісний підхід у розвитку дитини в сукупності своїх компонентів засвідчує єдність особистості з її діяльністю. Ця єдність проявляється в тому, що діяльність у її різноманітних формах безпосередньо опосередковано здійснює зміни в структурах особистості; особистість водночас безпосередньо і опосередковано здійснює вибір адекватних видів і форм діяльності та перетворення діяльності, що задовольняють потребам особистісного розвитку (Лузіна, 2003).

Сутність освітньо-виховної роботи тільки з позицій діяльнісного підходу полягає у тому, що в центрі уваги стоїть не тільки діяльність, а спільна діяльність дітей з дорослими, у спільній реалізації поставлених цілей і завдань. Педагог не дає готові зразки поведінки, а створює, виробляє їх разом з дітьми, учнями у процесі спільного пошуку норм і законів життя в процесі діяльності і є зміст освітньо-виховного процесу, що реалізується в контексті діяльнісного підходу.

Принципами діяльнісного підходу є: а) принципи розвитку, історизму, предметності; б) активності, зокрема надситуативна активність як специфічна особливість людської психіки; в) принцип інтеріоризації – екстеріоризації як механізмів засвоєння суспільно-історичного досвіду; г) єдність організації зовнішньої та внутрішньої діяльності; д) принцип залежності психічного відображення від місця об'єкта, який відображає, в структурі діяльності (Шапар, 2005: 336).

Дитина з психофізичними порушеннями має бути постійно включена у процес самостійного опанування нових видів рухової активності, використовувати для цього способи самонавчання. Якщо метою є засвоєння нової рухової навички, то шлях до досягнення такої мети лежить через організацію особистісного сприйняття, усвідомлення, осмислення, запам'ятовування, узагальнення і систематизацію, використання набутих знань у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Системний підхід. Ключовим поняттям системного підходу є система, яка визначається як «ціле, що складається зі з'єднаних частин, множини елементів, які перебувають у співвідношеннях і зв'язках один з одним і утворюють визначну цілісність, тобто єдність певної структури» (Ковальчук, 2007: 48); «ціле, що складається з частин, поєднання; сукупність елементів, які перебувають у відношеннях і зв'язках один з одним і утворюють цілісність, єдність (Філософський енциклопедический словарь, 1983: 610)»; порядок, зумовлений правильним планомірним розташуванням та взаємозв'язком частин чого-небудь; як класифікація, форма організації, будова чого-небудь (державних, політичних установ тощо); форма суспільного устрою, формація, сукупність якихось елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; сукупність принципів, що є основою певного вчення; методів; будова, структура, що становить єдність закономірно розташованих та функціональних частин (Новиков, 2010: 207).

Такий підхід вимагає сумісної праці групи фахівців корекційно-розвивального циклу (вчитель фізичного виховання, реабілітолог, корекційний педагог, логопед, психолог) в одному НРЦ. Такі фахівці мають вирішувати завдання, що ставляться перед НРЦ стосовно кожної конкретної дитини та окремих груп дітей, поєднаних для вирішення часткових завдань. Наприклад, сумісні дії фахівців повинні сприяти створенню освітнього розвивального середовища як у навчально-реабілітаційному центрі, так і вдома, повноцінній участі дитини у позанавчальному житті класу та в побуті.

Отже, визначена система фізкультурно-оздоровчої роботи дітей із складними порушеннями розвитку повинна з достатнім рівнем узагальненості відбивати характерні ознаки педагогічного процесу, натомість не мати на меті всебічну й доволі докладну його характеристику, адже це не призведе до підвищення інформативності про неї та її функціонування, а тягне за собою лише нездоланне ускладнення й безрезультатність дій.

Культурологічний підхід. У широкому значенні феномен «культурологічний підхід» розуміють як сукупність методологічних принципів, прийомів, методів, що забезпечують аналіз будь-якого соціального, психічного, педагогічного явища засобами системоутворюваних культурологічних понять; це вивчення людини, її особистості у світі культури, залучення її до різноманітних

соціокультурних програм у різних видах діяльності людини. Стрижнем культурологічного підходу є особистість як суб'єкт і об'єкт культури.

На сучасному етапі розвитку науки і освіти культурологічний підхід є стрижневим у розумінні і трактуванні всіх педагогічних явищ і процесів, пов'язаних із вихованням і навчанням суб'єктів освітньо-виховного процесу будь-яких навчальних і виховних закладів. Саме культурологічний підхід дозволяє педагогам відбирати відповідний культурологічний матеріал для різних категорій тих, хто навчається, з різними педагогічними цілями, його структурування та розробки адекватних технологій культурознавчої спрямованості. Означений підхід сьогодні досить широко використовується в усіх галузях освіти: філософській, психологічній, культурологічній, педагогічній, лінгводидактичній як методологічна платформа і метод експериментальних досліджень.

Організація фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку спрямовується на компенсацію втрачених фізичних якостей, створення таких педагогічних умов, які б сприяли збереженню позитивного ефекту корекційної й реабілітаційної роботи, фізичну реабілітацію здоров'я, усунення психічних переживань, небажаних негативних настанов, невпевненості у своїх силах щодо можливого погіршення здоров'я, рецидиву хвороби тощо.

Отже, культурологічний підхід у пропонованому дослідженні дозволяє розглядати дітей зі складними порушеннями розвитку в системі фізкультурно-оздоровчої роботи як суб'єктів фізичної культури, діяльність яких спрямована на збереження наявного здоров'я, запобіганню

погіршення стану здоров'я та фізичної і психічної усталеності, впевненості у своїх силах.

Підсумовуючи усе вищесказане, можемо дійти висновку, що дослідження фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку ґрунтується на таких методологічних підходах: діяльнісно-особистісному, системному, культурологічному. Побудова фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку за діяльнісно-особистісним підходом буде сприяти і фізичному і особистісному розвитку, формування гармонійно цілісної особистості. Системний підхід передбачає, що визначена система фізкультурно-оздоровчої роботи дітей із складними порушеннями розвитку повинна з достатнім рівнем узагальненості відбивати характерні ознаки педагогічного процесу, натомість не мати на меті всебічну й доволі докладну його характеристику, адже це не призведе до підвищення інформативності про неї та її функціонування, а тягне за собою лише нездоланне ускладнення й безрезультатність дій. Культурологічний підхід дозволяє розглядати дітей зі складними порушеннями розвитку в системі фізкультурно-оздоровчої роботи як суб'єктів фізичної культури, діяльність яких спрямована на збереження наявного здоров'я, запобіганню погіршення стану здоров'я та фізичної і психічної усталеності, впевненості у своїх силах.

Перспективи подальших розвідок можуть бути спрямовані на розробку кожного з підходів дослідження фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку з метою вироблення практичних інструментів їх впровадження у фізкультурно-оздоровчу роботу у даній галузі.

ЛІТЕРАТУРА

Велитченко Л. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком, 2008. 1040 с.

Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ–Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.

Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. *Сучасне тлумачення*. Рівне: Волинські береги, 2012. 192 с.

Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: [навч.-посіб.] 4-е вид. К.: ВД «Професіонал», 2007. 240 с.

Краткий психологический словарь / Ред. сост. Л. А. Карпенко. / Под ред. А. В. Петровского и М. Г. Ярошенко. Ростов н/Д и Феникс, 1998. 512 с.

Лозова В. Стратегічні питання сучасної дидактики. *Розвиток педагогічної і психологічної науки в Україні*. Харків, 2002. С. 96–97.

REFERENCES

Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar'. (1983). [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. Moscow: Ows. Encyclopedia [in Russian].

Honcharenko, S.U. (2010). *Pedahohichni doslidzhennya: Metodolohichni porady molodym naukovtsyam*. [Pedagogical Research: Methodological

Лузина Л. М., Степанов Е. Н. Педагогу о современных подходах и концепциях воспитания. М.: ТЦ Сфера, 2003. 160 с.

Малафійк І. В. Дидактика: навчальний посібник. К.: Кондор, 2009. 406 с.

Новиков А. М. Основания педагогики: пособие для авторов учебников и преподавателей педагогики: Педагогика. М.: ЭГВЕС, 2010. 208 с.

Философский энциклопедический словарь / гл. ред.: Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Ранов. М.: Сов. энциклопедия, 1983. 840 с.

Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Гранф, 2005. 640 с.

Advice for Young Scientists]. Kyiv– Vinnitsa: TOV firma «Planer» [in Ukrainian].

Honcharenko, S.U. (2012). *Pedahohichni zakony, zakonomirnosti, pryntsyphu*. Suchasne tлумachennya. [Pedagogical laws, laws, principles.

Modern interpretation]. Rivne: Volyns'ki oberehy [in Ukrainian].

Koval'chuk, V.V., Moyiseyev, L.M. (2007). *Osnovy naukovykh doslidzhen' [Fundamentals of scientific research]*. K.: VD «Profesional [in Ukrainian].

Kratkiy psikhologicheskii slovar' (1998). [A brief psychological dictionary]. Rostov n/D i Feniks [in Russian].

Lozova, V. (2002). Stratehichni pytannya suchasnoyi dydaktyky. [Strategic issues of modern didactics]. *Rozvytok pedahohichnoyi i psykhohichnoyi nauky v Ukrayini – Development of pedagogical and psychological science in Ukraine*. Kharkiv, pp. 96-97. [in Ukrainian].

Luzina, L.M., Stepanov, Ye.N. (2003). *Pedagogu o sroemennykh podkhodakh i kontseptsyakh vospitaniya. [Teacher on modern*

approaches and concepts of education]. M.: TTS Sfera [in Russian].

Malafiyik, I.V. (2009). *Dydaktyka: navchal'nyy posibnyk. [Didactics: a manual]*. K.: Kondor [in Ukrainian].

Novikov, A.M. (2010). *Osnovaniya pedagogiki: posobiye dlya avtorov uchebnykh i prepodavateley pedagogiki [Foundations of Pedagogy: A Handbook for Authors of Textbooks and Teachers of Pedagogy]*. M.: EGVES [in Russian].

Shapar, V. (2005). *Suchasnyy tлумachnyy psykhohichnyy slovnyk. [Contemporary Explanatory Psychological Dictionary]*. KH.: Pranf, 2005. [in Ukrainian].

Velytchenko, L. (2008). *Entsyklopediya osvity. [Encyclopedia of Education]*. K.: Yurinkom [in Ukrainian].

Наталія Петровна Леций,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації,

Інститут фізичної культури, спорту та реабілітації,

Государственное заведение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ ВЕКТОР ИССЛЕДОВАНИЯ ФИЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ С ДЕТЬМИ СО СЛОЖНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ РАЗВИТИЯ

В статье определена сущность понятия "методология" и предложено собственное определение. По нашему мнению, под методологией педагогических исследований следует понимать совокупность педагогических законов, закономерностей, принципов и подходов, является научным основанием любого педагогического исследования. Выявлено педагогические законы, на основании которых исследователь определяет педагогические закономерности, принципы и подходы организации научного исследования. Выявлена сущность педагогических принципов и закономерностей. Выяснено, что исследования физкультурно-оздоровительной работы с детьми со сложными нарушениями развития основывается на таких методологических подходах: деятельностно-личностному, системном, культурологическом и проанализированы особенности применения каждого из них в исследуемой теме.

Ключевые слова: культура, физическая культура, физическое воспитание, оздоровление, физкультурно-оздоровительная работа, нарушение развития, дети со сложными нарушениями развития, методологический вектор.

Nataliia Leshchii,

Ph. D. in Pedagogy,

Associate Professor of the Department of Defectology and Physical Rehabilitation,

Institute of Physical Culture, Sports and Rehabilitation, State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",

26 Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine

METHODOLOGICAL VECTOR OF THE STUDY OF PHYSICAL-HEALTHY WORK WITH CHILDREN WITH COMPLEX DEFICIENCY DEVELOPMENT

In this study the essence of the concept "methodology" is defined and the own definition is proposed. In our opinion, the methodology of pedagogical research should be understood as a collection of pedagogical laws, regularities, principles and approaches, which is the scientific basis of any pedagogical research. Pedagogical laws are found out, on the basis of which the researcher determines pedagogical patterns, principles and approaches of organization of scientific research. The essence of pedagogical principles and regularities is revealed. In particular, pedagogical laws are understood as objective, established, essential and necessary connections between the

components, components, pedagogical conditions of the pedagogical phenomenon being investigated, and the research result; if the variable of some phenomena, respectively, causes the change of others and these changes are repeated. While pedagogical principles, in our opinion, should be considered as rules, initial provisions, regulatory requirements to the process and results of activities, which are determined by the pedagogical laws and conditions of the organization of activities. Any pedagogical research is constructed in accordance with methodological approaches that reflect the content and essence of experimental work in accordance with the chosen theme, purpose, tasks of the study. It was found out that studies of physical culture and health work with children with complex developmental disorders are based on the following methodological approaches: activity-personal, systemic, culturological and analyzed the peculiarities of application of each of them in the subject under study.

Keywords: *culture, physical culture, physical education, health improvement, physical culture and health work, developmental disorders, children with complex developmental disorders, methodological vector.*

Подано до редакції 14.11.2018 р.
